

yurdumuzdan son elli yılda

Yazan: D. Doğrucu

KAÇIRILAN ESKİ ESERLERİMİZ

Yurdumuzdan, daha önceki yıllarda olduğu gibi son 50 yılda da eski eserlerimiz dışarıya kaçırılmıştır. Yalnız daha önceki yıllarda kaçırılanların aksine, son 50 yılda kaçırılanlar yükde hafif pahada ağır eserlerdir.

Önceki yıllarda yükde hafif pahada ağır olanların yanında; Bergama Zevs Sunağı, Milet Agora kapısı ve Knidos Aslanlı Anıtı gibi dev eserlerimiz de kaçırılıyordu. Son 50 yılda, aşağıdaki listede de görüleceği üzere, kaçırılanlar arasında böylesine dev eserler artık yoktur.

Son yıllarda iyice azalan eski eser kaçakçılığını, geçtiğimiz aylarda çıkarılan eski eserler kanunu ile de duracağını şimdiden söyleyebiliriz.

Eski büyük çaptaki kaçakçıların bir devamı, daha ziyade bir alışkanlığı niteliğinde olan son 10-15 yıl öncesine kadar kaçırılan eserlerle ilgili listeye şöyle bir göz atacak olursak, şunları görürüz;

KÜLTEPE TABLETLERİ:

Olay, Cumhuriyetimizin ilânından 2 yıl sonra Kayseri civarında Kültepe'de geçer. O günlerde Kültepe'ye bir Çek ilim adamı gelir. Tarihi şehirde çalışmalara başlar. Tabletler bulur. Hepsi alır. Köylü tablet getirir, para vererek onları da alır. Derken Kayseri ve çevresinde sıtma hastalığı baş gösterir. İnsanlar birer ikişer ölmeye başlar. İlim adamı bu sefer tablet toplamak için kendisine yeni bir yol bulur. Sıtma hastalığının tek ilacı olan kinine karşı tablet alır.

«Kinin tableti verir, yerine tarihi tablet alır».

DORAK HAZİNESİ:

Yurdumuzdan kaçırılan eserlerin içinde, Truva hazinesinden sonra en büyük ve kıymetli olanının Dorak hazinesi olduğu söylenmektedir. Hazine Marmara bölgesinin güneyinde, Apolyont gölünün yakınındaki Dorak köyünde bulunmuştur.

Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsünde görevli James Mellaart isimli bir arkeolog, isminin Anna Papastrati olduğunu söylediği Yunan asıllı bir kızla tanışır. Kızın kolundaki altın bir bilezik dikkatini çeker. Kız, İngiliz arkeologunu İzmir'deki evine davet eder. Mellaart evde bir süre kalarak eserlerin tamamını tetkik eder ve sonra da 29.11.1959 tarihli Illustrated London News'de 4 say-

fa olarak neşreder. Aynı zamanda Konya yakınındaki Çatalhöyük kazısının başkanlığını yapan Mellaart'ın bu neşriyatı üzerine kendisine eserleri nerede, kiminle ve nasıl gördüğü sorulur. Bu sorulara verdiği cevaplar, doğru ve tatmin edici bulunmaz. Neticede Çatalhöyük çalışmalarının ruhsatı ile Anadolu'daki arkeoloji araştırmaları iptal edilir.

Bugün nerede oldukları bilinmeyen milyonlarca lira değerindeki bir milli servetimizde böylece kayıplar dosyasına konur.

HACILAR ESERLERİ:

Eserler, Burdur yakınındaki Hacılar Höyüğü'nde bulunduğundan «Hacılar» ismini almıştır. Bu grubun bütün eserleri - çok azı yurdumuzda olmak üzere - bütün dünya müzelerine dağılmış durumdadır.

Bu yolla da kendilerine bir iş sahası ve bol para temin etmişlerdir. Eserleri, dünya müzelerinde, bilhassa Oxford ve Berlin müzelerinde çok sayıda görmek mümkündür.

DÖĞER ESERLERİ:

Burdur yakınında olan bir başka köy ve kaçakçılık merkezi de Döğer'dir. Buranın sakinleri, Hacılardaki korkunç para getiren işi görünce bir tepe üzerindeki Frig'lere ait olması muhtemel bir tapınağı parçalamakta ve parçaları satmakta diğer köyün köylülerinden geri kalmışlardır. Eserler pismiş topraktan yapılmış ve levhalar halindedir. Levhalar renkli boyalıdır. Başlangıçta eserleri levhalar halinde satarken, artan dış istek karşısında levhaları bir veya birkaç parçaya ayırarak «perakende» satmayı tercih etmişlerdir. Bu pismiş toprak eserlere, Amerika, İsveç, Almanya ve İngiltere müzelerinde çok sayıda rastlanmaktadır. Az bir parça da tesadüf eseri olarak, İstanbul Arkeoloji Müzelerinin koleksiyonlarında bulunmaktadır.

TRUVA ESERLERİ:

Altın ve gümüşten yapılan büyük ve zengin bir hazinedir. Eserler, Truva yakınındaki bir mezarda bulunmuş ve Amerikanın Pensilvanya Üniversite Müzesine götürülmüşlerdir. Hazine yüz yıl önce Truva'dan Schliemann'ın kaçırdığı hazinenin aşağı yukarı aynıdır. Eserler için; «İkinci bir TRUVA HAZİNESİ'dir.», diyebiliriz.

DÜZCE ESERLERİ:

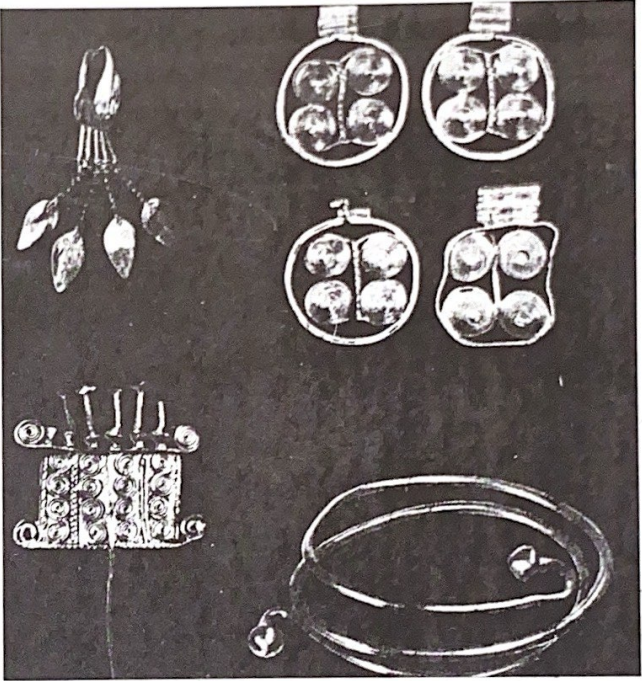
Çini levhalar halindeki Biazns lko-

nalarıdır. İkonalar, 1958-59 yıllarında Düzce civarındaki Üskübü'den kaçırılmışlardır. Bu eserleri alan ve teşhir edip üzerlerinde neşriyat yapan dünya müzeleri içinde, Paris Louvre ve Amerika'nın Baltimore şehrindeki

kaçırılan eserlerin içinde en önemlisi arkaik bir kadın başıdır. Başın Tarihi Kyzikos (Erdek) şehrinde olması muhtemeldir.

GLİNDERE ESERLERİ:

Silifke yakınında, deniz kenarında

Yurdumuzdan Amerika'nın Pennsylvania müzesine kaçırılmış 5 bin yıllık tarihi bir hazine.

Walter Art Gallery'i söyleyebiliriz. Küçük bir parça kaçakçılar arasında çıkan bir anlaşmazlık sebebiyle yakalanmış ve İstanbul Arkeoloji Müzelerine getirilmiştir.

HOROZTEPE ESERLERİ:

Erbaa yakınındaki Horoztepe'de günümüzden 5 bin yıl öncesine ait bir mezarlık bulunmuş ve köylüler tarafından tahrip edilmiştir. Tahribat sırasında ele geçirilen eserlerin büyük bir kısmı da Avrupa ve Amerika Müzelerine kaçırılmıştır.

Daha sonra Horoztepe'de Prof. Dr. Tahsin Özgüç başkanlığında bir ilim heyeti çalışmış ve yerin tarihi önemini gün ışığına çıkarmıştır.

ERDEK ESERLERİ:

Bu çevrede bulunan ve yurt dışına

bir köydür. Eski ismi «Celendris»dir. Mersin - Alanya karayolu yapılırken şehrin eski mezarlığı bulunmuş ve eserler yağma edilmiştir. Eserlerin büyük bir kısmı Avrupa müzelerinde, küçük bir kısmı da yerli koleksiyoncu Hüseyin Kocabaş'ın koleksiyonundadır.

ANTAKYA ESERLERİ:

Antakya civarında bulunmuş mermer İkonalarıdır. Eserlerin büyük bir kısmı Amerikanın Cleveland müzesine kaçırılmıştır.

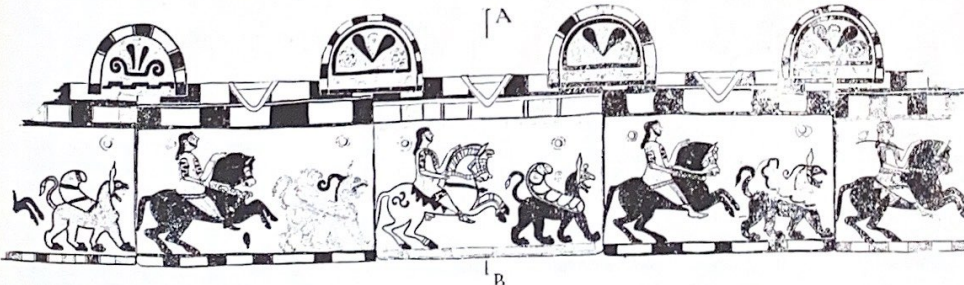
ANTALYA ESERLERİ:

Antalya'nın Kumluca çevresinde eski bir Bizans kilisesinin içinde yüzlerce altın ve gümüş tabak ile kilise eşyası bulunmuştur.

Eserlerin tamamına yakın bir kısmının Amerika, Washington'daki Dumbarton Oaks Bizans Araştırmaları Enstitüsünde olduğu söylenmektedir.

BOSTON ESERLERİ:

Eserler, Amerikanın Boston Müzesinde olduğundan bu isim verilmiştir. 137 parçalık bir Kral Hazinesine ait olması muhtemel buluntunun içinde, altından süs eşyaları ve yine altından paralar vardır. Eserlerin iç batı Anadolu'dan Uşak - Kütahya - Afyon çevresinden bulunup yurt dışına kaçırılmış olduğu düşünülebilir. Zira eserler, bu bölgenin eserleri ile yakın benzerlik göstermektedirler.

Burdur'un Hacılar köyünden dünya müzelerine dağılan kabartma eserin Birmingham Müzesinde bulunan kornişinin krokisi.